

EVLYÂ ÇELEBÎ SEYÂHATNÂMESİNDE GÛY U ÇEVGÂN OYUNU¹

Turgut KARABEY²

ÖZET

Gûy u Çevgân öyle tahmin ediyoruz ki çok eski târihî bir geçmişe dayanan bir Asya Kıt'ası oyunudur. Bu oyun, Eyliyâ Çelebî'nin Seyâhatnâmesi'nde de bahsedilmektedir. Günümüzde de birçok oyunun temeli olduğu görülmektedir. Bu bakımdan Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi, hem dünya kültürü hem de millî kültürümüz açısından çok ehemmiyetli bir eserdir. Bu sebeple makalede Seyâhatnâme ve Gûy u Çevgân oyununun öneminden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gûy u Çevgân, Evliya Çelebi, Seyâhatnâme.

GÛY U ÇEVGÂN PLAY IN EVLYÂ ÇELEBÎ'S SEYÂHATNÂME

ABSTRACT

Gûy u Çevgân is an old Asian play that its past based on very old history. This play mentions in Evliya Çelebi's Seyâhatname. And today, lots of plays based on Gûy u Çevgân play in a modern form. Evliya Çelebi's Seyâhatnâme is very important work not only world culture but also national culture. So, In this article will explain the importance of Seyâhatnâme and Gûy u Çevgân play.

Key Words: Gûy u Çevgân, Evliya Çelebi, Seyâhatnâme.

A.Giriş

Gûy u Çevgân öyle tahmin ediyoruz ki çok eski târihî bir geçmişe dayanan bir Asya Kıt'ası oyunudur. Evliyâ Çelebî³, Anadolu'da seyâhat ettiği esnâda, seyrettiği bu oyunu Seyâhatnâmesi'nde ayrıntılı bir şekilde anlatır. Bu oyunu Eyliyâ Çelebî'nin Seyâhatnâmesi'nde okuduğumuz zaman Gûy u Çevgân'ın bu günkü Batıdan modern hale getirilerek dünya yayılmış birçok oyunun da

¹ Bu konuşma, 20 Aralık 2011 tarihinde Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı tarafından Kültür Merkezi A salonunda düzenlenen "Evliyâ Çelebî seyâhatnâmesi" isimli panelinde yapılmıştır.

² Prof. Dr. Erzincan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı.

³ Evliyâ Çelebî 10 Muharrem 1020 / 25 Mart 1611 tarihinde İstanbul'da Unkapanı'nda doğmuştur. Babasının adı Derviş Muhammed-i Zillî'dir. Aslen Kütahyalıdır. Rivâyete göre Evliyâ Çelebî bir gün rüyâsında Peygamberimizi görmüş, "Şefâ'at Yâ Resûlallah." diyecek yerde dili sürçerek "Seyâhat Yâ Resûlallah." dediğinden dolayı 1631 tarihinde İstanbul civârından başlayarak seyâhata çıkmış ve yarım asırlık bir seyâhat devresinde Anadolu ve Rumeli'nden başka Macaristan, Polonya, Avusturya, Almanya, Hollanda, Dalmaçya, Rusya'nın güneyi, Kafkasya, İran'ın bir parçası, Suriye, Irak, Mısır ve Hicaz taraflarını dolaşmış ve birinci cildi İstanbul'a âit olmak üzere on ciltlik seyâhatnâme yazmıştır. Bazı araştırmacılar onun eserlerinde bir takım hurâfa ve masallara yer verdiğini ileri sürerlerse de bu doğru değildir. Bunlar Evliyâ Çelebî'in o bölgelerin halklarından dinleyip derlediği çok önemli folklor malzemeleridir. Evliyâ Çelebî verdiği bilgilerde, mütevekkil bir edâ ve kendine mahsus tatlı bir üslûp kullanmıştır. Yetmiş yaşlarında İstanbul'da ölen Evliyâ Çelebî'nin ölüm tarihi ve mezarı bilinmemektedir.

menşei olduğunu görüyoruz. Bu bakımdan Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi, hem dünya kültürü hem de millî kültürümüz açısından çok ehemmiyetli bir eserdir. Bunun farkına ilk defa Batılılar vardılar. Biz maalesef, hâlâ gereği kadar bunun farkına varamadık.⁴ Bu sebeple Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi, târîh, coğrafya, kültür, folklor ve dil târihi, açısından eşi bulunmaz bir kaynak eserdir.

“Gûy u Çevgân “ Orta Çağda çok meşhûr bir oyun. Bu oyunda topa “gûy⁵”, topu çelmeye yarayan ucu eğri sopaya da “çevgân⁶” adı verilmiştir. Çevgân; çelmek, çevirmek kökünden gelir. Tahminen Türkçe’den Farsça’ya geçmiştir. Oyuncular, iki taraf olup atlara binerek ellerindeki çevgânla gûyu, karşı tarafın iki direk arasındaki kalesinden geçirmeye çalışırlardı. Bunu başaran taraf, oyunu kazanırdı. Mutasavvıf şâirler, bu iki kelimeye çoğu zaman dînî ve tasavvufî anlam yükleyerek Gûy u Çevgân adlı mesnevîler yazmışlardır.⁷ Sonradan çevgâna Türkler “savlecan” adını vermişlerdir. Bu oyunun kaynaklarda bazen “cirit”⁸ oyunu ile karıştırıldığını görüyoruz.⁹

⁴ Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi’nin Hammer Purgstall tarafından bilim âlemine tanıtılması hakkında şu iki makaleye bkz: “Nuran Tezcan, Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi’nin Hammer-Purgstall Tarafından Bilim Dünyasına Tanıtılması Hakkında, Ek: Türkçe Bir Seyâhatnâme’nin İlginç Bulunuşu”, Evliyâ Çelebî Konuşmaları / Yazılar, Hazırlayan: M. Sabrî Koz, YKY, İstanbul 2011, s.250-274; Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi’nin neşirleri hakkında bkz: “Muzaffer Albayrak, Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi’nin Baskı Serüveni”, Evliyâ Çelebî Konuşmaları / Yazılar, s. 14-37.

⁵ Şemseddîn Sâmî, “Cirit” ile “Gûy u Çevgân” oyunu arasında bir ayırım yapmamış. İkisinin bir oyun olduğunu tahmin ederek “Gûy” hakkında şu açıklamayı yapmaktadır: “İsim. Farsça. Top, yuvarlak şey. Oyun topu, Gûy u Çevgân: Cirit oyunu.” Şemseddîn Sâmî, Kâmûs-ı Türkî, İstanbul 1317, s. 1219.

⁶ Şemseddîn Sâmî “Çevgân” kelimesi hakkında da şu bilgileri veriyor: “İsim. Farsça. Cirit oyununda hayvân üstünden topu tutup almağa mahsûs ucu eğri değnek.” Şemseddîn Sâmî, a.g.e, s. 522.

⁷ Gûy u Çevgân Mesnevisi’nde dinî ve tasavvufî kullanım hakkında bilhassa şu çalışmaya bakınız: Nuran Tezcan, Lâmi’s Gûy u Çevgân, Verzeichnis Der Orientalischen Handschriften In Deutschland, Franz Steiner Verlag Stuttgart, 1944, s. 79-206.

⁸ Cirit nasıl bir oyundur ? Gûy u Çevgân ile mukayese edebilmek için Cezmî romanında ayrıntılı bir şekilde anlatılan cirit oyununa bir göz atalım:

“O sırada sarây-ı hümâyûn takımı Ayasofya cihetinden zuhûr ettiler. Vezirlerin dâire halkı da konakların kapısından göründüler. At oynatmağa, cirit oynamağa başladılar.

Cezmî bir müddet temâşâdan sonra “Bunların içinde atlı yok!” diyecek oldu. Bu söz konuştuğu zâta pek garîp görünmekle “Çocuk sen ne söylüyorsun? Osmanlı atlısının en mümtâzı bunlardır! deyince Cezmî “Öyle lakırdı mı olur! Ben bir kılıç timara mâlik sipâhiyim. Altıma bir hergele versinler hepsiyle uğraşırım!” cevâbını verdi. Dâire halkının konakta kalanları gülüşmeğe başladı. Nihâyet bahsi azdırdılar. Cezmî’yi meydâna çıkmağa davet ettiler. Rükûbu için paşanın ahırından gâyet harûn bir yağız kürt atı çıkardılar, binek taşına çektiler.

Cirit için lâzım olan edevât hayvânın eğerinde mevcût idi. Cezmî, binek taşına gelince hayvânı seyretmek istemiş gibi bir tavırla inerek ve atın dizgininden tutarak bir iki kere öteye beriye çevirdikten sonra birden atladı, hayvânın üzerinde bulundu. Hayvân harûn idi, serkeş idi. Fakat Cezmî üzerine atılır atılmaz-efendisini görmüş acemi köle gibi-râm oldu. Cezmî de huzzârı selâmladı, kapıdan çıktı, atlıların arasına karıştı.

Oyunda cirit atmak, kovaladığını istediği yerinden vurmak, eğer boşaltarak gelen değnekleri savuşturmak, bir eliyle atın yelesine sarılarak bir eliyle yerden değnek kapmak, belinden yukarıyla arkaya dönerek üzerine atılan ciritleri tutmak husûslarında o kadar mehâret gösterirdi ki seyredenlerin cümlesini hayran eyledi.

Öyle bir genç sipâhinin cündilikte sarây ağalarına varıncaya kadar galebesi Sokullu Muhammet Paşa konağından temâşâ ile me’lûf olan Ferhat Ağa’nın nahvet-i cündiyânesine dokundu. Paşa merhûma “Bu çocukla benden başka uğraşacak kimse yok, müsâ’ade buyurunuz!” sözleriyle vedâ ederek atına bindi. O da meydânda cevelân etmeğe başladı.

Ferhat Ağa, gerçekten zamânın sehsüvârı idi. Birkaç kere meydânın bir başından bir başına gitti geldi: Cezmî’nin birkaç kere ciritini savuşturdu. Fakat kendi Cezmî’ye bir değnek vuramadı. Nihâyet melekesi cihetiyle Cezmî’yi AhmeT Paşa konağının önünde sıkıştırdı. Cezmî eğer boşalmak istedi. Arkaya dönüp de değnek tutmak ümidine düştü. Ferhât Ağa’nın atı tamâmiyle terbiyeli, kendi bindiği hayvân ise bütün bütün harûn olduğundan bir türlü atının başını istediği yolda idâreye muktedir olamadı. Ne kadar mehâret, ne kadar marifet gösterirse değnek yiyeceğinden ve binâenaleyh mağlûp görüneceğinden emîn oldu. Hayvânın birkaç kere değnek ile boynuna çarparak ahırın art kapısına çevirdi.

O kapı ise vaktin âdetince yalnız bir hayvân girebilecek kadar alçak, kapının üzerindeki duvâr da bir değil bin baş paralıyacak kadar metin idi. Kapının genişliği ise eğer boşaltarak geçilecek derecede değildi. Kapıdan nihâyet at sığabilir ve belki geçer iken eğeri bile sürünürdü.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/1 Winter 2012

Cirit oyunu, o zaman ki insanları, savaşta mızrak kullanmaya, Gûy u Çevgân ise kılıç kullanmaya hazırlayan oyunlardı. Hazarda bu tür oyunlarla savaşa hazırlık yapıyorlardı. O halde bu oyunlar aslında savaş amaçlı bir idman ve taktik sporudur.¹⁰

B.Metin

Evliyâ Çelebî, Bitlis'te Şeref Han Câmii yanındaki Çevgân Meydânı 'nda gördüğü bu oyunu şöyle tasvîr eder:

“Çevgân oynamak olur kim bu meydânun bir başında seng-i hârâ¹¹ var. Bir başında yine bir sûtûn-ı müntehâ¹² dikilmişdür. Bir tarafda bin atlı ve bir tarafda bin atlı cem' olub, ellerinde birer kızılıcuk ağacından eğri bir gobâl¹³ ve çevgân ile âmâde olurlar. Mezkûr meydân-ı mülâ'abe¹⁴ âdem kellesi kadar bir ağac-ı müdevver¹⁵ top korlar. Bir taraftan sekiz kat mehter-hâneye¹⁶ hurrular urulub âvâz-ı dühül¹⁷ evce peyveste oldukda¹⁸ bir taraftan bir âdem ve bir cânibden at birağub meydândaki topa biri bir çevgân urub kendi taraflarındaki meyile geçirmeye bu topa çevgânlar ururlar. Biri dahi at ile segirdüb o galtân olan¹⁹ topa bir çevgân urub kendi hudûdındaki 'amûda²⁰ götürmek ister. Biri dahi yetişüb top havâda tayerân iderken²¹ bir çevgân urub biri dahi urub netîce tarafeynün 'askereyni²² birbirlerine girüb fakîr topa öyle çevgân gobâllar ururlar kim niçesi pâre pâre olub elbette bir hâl ile bir tarafı halkı gâlib gelüb, topu kendi hudûdlarına götürüb karşı taraftakiler mağlûb, topu alanlar gâlib, mağlûblar gâliblere ba'de'l-çevgân²³ azîm ziyâfetler iderler. Bir acâyib temâşâdur. Ve acîb pehlivânlıkdur. Ve gâyetü'l-gâye²⁴ fârisü'l-hayllikdür.²⁵ Ammâ niçe atların ayağına çevgân râst gelüb hurd ider.. Yâhûd fakîr mühre²⁶ ve hisân²⁷ leng²⁸ olur. Ammâ

Ferhât Ağa bu hâli görünce kendi meşrebine göre dünyânın en kıymettâr adamlarından ma'dût olan ve cündiliğın en büyük ümîd-i istikbâllerinden görünen öyle bir genç sipâhîyi-çocukların eğlenirken kırdıkları oyuncaklar gibi-beyhûde yere zâyi' edeceğinden dolayı fevkalgâye cânı sıkıldı. “Oğlum, hayvânın başını sola doğru çevir, duvâra çarpacaksm!” feryâdıyla nasîhata başladı.

Cezmî ise gene yolunda devâm ederek kapıya birkaç adım kalır kalmaz eğer boşalttı. Fakat eğer boşaltırken iki ayağını birden özengiden çıkardı. Sağ elini hayvânın başını pek yukarı kaldırmaması için kolanına raptolunan ve lisânımızda bilân denilen kayışa, sol elini de gemine attı, karnının altına sokuldu, ahıra sâlim olarak duhül eyledi.

Ahır karanlık, hayvan yemliğine me'nûs olduğundan orada bir kaza vukû' bulmadı. Cezmî de atın karnından sıyrıldı, ufak kapıdan dışarı fırladı, Ferhât Ağa'nın özengisini öptü. Her gün, her zamân yanına gidip gelmek için emir aldı. Aldığı emir ise o zamânlar hükmünce bir müşahhas ikbâl idi.” Nâmık Kemâl, Cezmî, İstanbul 1335, s. 62-66; Mustafa Nihat Özön, Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1941, s. 206-208.

⁹ Bkz: Şemseddîn Sâmî, Kâmûs-ı Türkî, İstanbul 1317, s. 1219.

¹⁰ Güven, Özbay: “ Spor Tarihinde Çöğen / Çevgân / Polo”, Toplumsal Tarih, Ocak 1999sayı: 61, s. 5.

¹¹ “Sehg-i hârâ”: mermer taşı, pek sert taş.

¹² “Sûtûn-ı müntehâ”: dikilmiş direk

¹³ “Gobâ'l : 1. Başı topuzlu çoban değneği. 2. Çamaşır tokacı. (Erzurum, Ordu, Artvin, Erzincan, Bayburt ağızlarında yer almaktadır.)

¹⁴ “Meydân-ı mülâ'abe”: oyun meydanı

¹⁵ “Müdevver”: yuvarlak, tekerlek, değirmi.

¹⁶ “Mehter-hâne”: “İsim. 1. Vaktiyle vezîr kapısında çalınan nevbet çalgısının mahal-i mahsûsu. 2. [Belki mehterân-ı haymeden galat] Vezîr kapısında çalınan nevbet çalgısı takımı. 3. Habis-hâne-i umûmî binâsı.” Şemseddîn Sâmî, a.g.e, s. 1436.

¹⁷ “Avâz-ı dühül”: davul sesi.

¹⁸ “Evce peyveste oldukta” göğe yükseldikte

¹⁹ “Galtân olan” : yuvarlanan.

²⁰ “Amûd”: direk; sûtûn.

²¹ “Tayerân ederken”: uçarken, yükselirken.

²² “Tarafeynün askereyni”. İki tarafın askerleri, oyuncuları.

²³ “Ba'de'l-çevgân”: oyundan sonra.

²⁴ “Gâyet'ül-gâye”: asıl maksad, asıl amaç.

²⁵ “Fârisü'l-hayllikdür.”: ata iyi binmek, iyi bir at binicisi olamak.

²⁶ “Mühre”: tay.

²⁷ “Hisân”: at, aygır.

²⁸ “Leng”: topal, aksak.

Turkish Studies

fakîr atlar eyle mu'Allem²⁹ olmuşlar kim hirre³⁰ fâreyi niçe gözedürse, çevgân atları topu eyle gözedürler. Hakkâ ki yegrek pehlivânlıktur. Ammâ niçe kerre bu top için ceng-i azîm olup niçe kan olmuşdur. Ahir-i kâr kavil ile oynarlar. Meselâ beş kerre yâhûd on kerre kankı taraf halkı, topu kendileri tarafına kavilleri üzre meyillere götürürse, meydân anlara kalub ziyâfeti mağlûb olan ider. Cümle diyâr-ı Kürdistân'da ve diyâr-ı Acem'de şilâhşörlük³¹ budur. Ammâ ehl-i şer' bu çevgân topun oynamağa rızâ vermezler, gâyet memnû'dur.

Kaçan ki Deşt-i Kerbelâ'da Hazret-i İmâm Hüseyin şehîd olup niçe bin şehîdân-ı Deşt-i kerbelâ'nun ser-i sa'âdetleri Şâm'da Yezîd-i bî-mezîde geldükde Yezîd hammâmdan çıkup atına süvâr olup elindeki çevgân ile Hazret-i İmâm Hüseyin'in ser-i sa'âdetin çevgân ile ura ura galtân edüp andan sâ'ir şehîdân-ı Deşt-i Kerbelâ kellelerin cünd-i cünüb-i Yezîd çevgân ile urarak lu'bedebâzlık iderlerdi.

Andan Yezîd kelle-i İmâm Hüseyin'i Mısır mülkine gönderdi kim,

“İşte sizin bi'ât-kerdesi olduğunuz İmâm Hüseyin'in başıdır.” deyü on bin asker ile ser-i sa'âdet-i Şâh Hüseyin'i Mısır'a gönderüp şehr-i Mısır'un vasatında Rûmeli Meydânı'nda niçe gün pâymâl-i rimâl olup galtân idi.

Yezîd'e tâbi' olan ehl-i Mısır kelle-i İmâm Hüseyin'e püşt-i pâ uranların hâlâ nesillerinden olanların cümle birer ayakları ilâ hâze'l-tulum gibidür, görenlere nihân degîldür.

Böyle iken bir gün alâ mele'i'n-nâs kelle-i İmâm Hüseyin gâ'ib olup Beyne'l-kasreyn nâm Kasreyn-i Şîrineyn'e karîb bir Şeddâdî dîvâr bi-emri Kakhâr-ı Settâr iki şakk olup kelle-i Hüseyin-i Kerrâr ol dîvârda karâr eder.

Bu mahalde yine Yezîdîler kelle-i şehâde-i cüvân-bahtı görüp yine galtân edüp “Çevgân topu idelüm” derken Mısır meliki İmâm Hüseyin'in mu'tekıdı olmak ile Yezîdîlere (---) altun verüp anlar da altunları Şâm'da Yezîd'e arz edüp Yezîd re's-i İmâm Hüseyin'i Mısır melikine fûrûht edüp ilâ yevminâ hâzâ re's-i şerîf-i İmâm Hüseyin derûn-ı Mısır'da Hân-ı Halîl kurbunda mezkûr (---) (-) Melik hayrâtı kubbesi içinde medfûndur.

Ba'dehu Yusûf Selâhaddîn-i Ekrâd bu kabri şerîfde bir câmi' ve bir tekve ve medrese inşâ itmişdür kim hâlâ her şeb [ü] rûz ziyâretgâh-ı hâs [u] âmdur. Ve mâh-ı Muharrem'in on (---) günü Deşt-i Kerbelâ'da şehîd olduğu güne Yevm-i Maktel ve Yev[m-i] Aşûrâ dirler, hâlâ ol günde yılda bir gün İmâm Hüseyin seri âsitânesi içre Vâlî-i Mısır Abdurrahmân Paşa'nun fermânıyla bir mevlûd-ı azîm cem'iyeti olur kim gûyâ şehr-i Mısır pür-nûr olur. Bu hayrât-ı Abdurrahmân Paşayı zîşân gânim (1091) târîhinde olmuşdur.

Anun için Mısır'da ve Rûm'da top ile çevgân oyunu memnû'dur kim Yezîd İmâm Hüseyin başıyla oynamışdur, deyü memnû'dur. Bu kavillerince Arab tev ârîhlerinde sıhhati üzre mestûrdur, ammâ bu haberden kavm-i Acem ve kavm-i Ekrâd haberdâr olmaduklarından çevgân lu'bedebâzlığı iderler.

Ammâ bu çevgân meydânunda bir evc-i âsumâna ser çekmiş çâm amûdı vardır, tâ zirve-i 'a'lâsında bir gümüş tâs vardır, cemî'-i silâhşorân-ı kavm-i Ekrâd bu amûdun zeyline yeğîn at ile gelüp şast-ber-kabza tîr perrân idüp tâsı urursa hândan bir gümüş tâs alır. Bu da bir temâşâgâhdur.³²

²⁹ “Mu'Allem”: ta'lim görmüş, ta'limli, eğitilmiş.

³⁰ “Hirre”: kedi.

³¹ “Silâhşörlük”: savaşı, silahlı adam, silah eri.

³² Evliyâ Çelebî Seyahatnamesi, Haz: Yücel Dağlı-Seyit Ali Kahraman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, 4. Kitap, s. 86-87

C.Sonuç

Evliyâ Çelebî'nin yukarıda anlattıklarından şu sonuçlara varıyoruz:

1. Bu gün bildiğimiz kadarı ile bu oyun, Asya Kıt'ası'nda oynan çok eski bir tarihi geçmişe sahiptir.
2. Bu oyun, atlar üzerinde biner kişilik kalabalık bir oyuncuya sahip iki takım arasında oynanmaktadır.
3. Taşlar ve direklerden oluşan kalelerden meydana gelen meydana atların üzerinde çevgân yada gobâl denilen kalın değnekler ve insan kellesi kadar bir ağaç topla oynanmaktadır. Bu ağaç topu rakibin kalesine atanlar gâlip gelirlerdi.
4. Yenilen takım, gâlip gelen tarafa büyük bir ziyâfet verirdi.
5. Zaman zaman iki taraf arasında kıran kırana yapılan çekişmede ve ağaç topu kapmada büyük bir meydan savaşı olup kanlar dökülürdü.
6. Bu oyunun amacı ata iyi bir binici olma ve pehlivan gibi kuvvetli olmayı gerektiriyor. Güçlü ve kuvvetli olanları savaşa hazırlayan bir oyun.
7. Zaman zaman ağaçtan toplar kırılır, ara sıra da çevgân atların ayağına değen ağaç toplardan atların ayakları sakatlanır. Bu yüzden atları öyle terbiye ederler ki kedinin fareyi gözlediği gibi çevgân atları da ağaç topu öyle takip edip gözetirler.
8. Oyunu sözleşerek mesele beş kere veya on kere olmak üzere oynarlardı.
9. Bu oyun klasik edebiyatta işlenmiştir. Özellikle tasavvufî mesnevîlerin konusu olmuştur. Bu da klasik edebiyatta yer alan konuların bir çoğunun hayali olmayıp hayattan alındığını göstermektedir.
10. Evliya Çelebî'nin verdiği bu bilgiler dışında başka bir kaynağa ulaşamadığımızdan dolayı bu bilgilere göre bu gün batıda ortaya çıkıp dünya yayıldığı sanılan birçok oyunun menşei olduğunu tahmin etmekteyiz.
11. 11. Yezîd, çevgânla Hz. Hüseyin'in kesik başına vurduğundan dolayı bu oyun Hz. Hüseyin'i şehit edilmesinden sonra İslâm dünyasında yasaklanmıştır.
12. Bazı kaynaklarda bu oyunun cirit oyunu ile karıştırıldığını görüyoruz.

KAYNAKÇA

- ÇAĞBAYIR, Yaşar: Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı, Ötüken Türkçe Sözlük, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007, c. 2, s. 1728, 2009.
- DEVELLİOĞLU, Ferit: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Eski ve Yeni harflerle, Yayına Hazırlayan: AydınSami Güneçal, Aydın Kitabevi Yayınları, 14. Baskı, Ankara 1997, s. 193, 657, 953.
- Evliyâ Çelebî Konuşmaları / Yazılar, Hazırlayan: M. Sabrî Koz, YKY, İstanbul 2011, 291 s.
- Evliyâ Çelebî Seyahatnamesi, Haz. Yücel Dağlı-Seyit Ali Kahraman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001, 4. Kitap, s. 83.

-
- MUTÇALI, Serdar: Arapça-Türkçe Sözlük, Dağarcık Yayınları, İstanbul 1995, s. 174, 852.
- Nâmık Kemâl, Cezmî, İstanbul 1335, 496+4 s.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat, Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1941, VIII+483+3 s.
- Şemseddîn Sâmî, Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul 1317, s. 522, 1219, 1436.
- Şeyh Mahmud-ı Şebüsterî, Gülşen-i Raz, Haz: Turgut Karabey, Fenomen Yayınları, Erzurum 2007 s. 183,183.
- TEZCAN, Nuran: Lâmi's Gûy u Çevgân, Verzeichnis Der Orientalischen Handschriften In Deutschland, Franz Steiner Verlag Stuttgart, 1944, s. 79-206.
- Toplumsal Tarih, Ocak 1999, sayı: 61, 64 s.